

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

13. De mendacio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

rum coactiuum, voluntarium, tamen possunt, etiam si velint ingredi ciuitatem, venientes ex loco pestifero, sed absq; corporali tactu & eleuatione manuum instar Laicorum sed interrogari tantum & sponsum postulari per sanctam consecrationem, *ihren Geisslichen Wirtchen vnd crewen.*

CAP. XIII.

De Mendacio.

- 1 **M**entiri est aliter enunciare contra id, quod in animo quis sentit fallendi causa.
- 2 Duplex est falsitas materialis (cum non aliter se habet, quam homo enunciat, sed præter intentionem loquentis, quia credit esse verum, quod loquitur, tunc non est obiectum propriè mendacii & peritium. Alia verò est falsitas per se formalis, & secundum intentionem, etiamsi alias re ipsa verum sit, quia in moralibus actionibus, quæ speciem suam accipiunt ab obiecto non pro vt est à parte rei, sed pro vt est apprehensum, & voluntate ab intellectu propositum: magis spectandum est id, quod est per se & secundum intentionem, quam quod est per accidens & præter intentionem.
- 3 Mendacium est triplex perniciosum (quod cum iniuria profertur, vt oblit) officiosum (quod sine iniuria, vt profit.) iocosum (quod cum nulli noceat profertur vt delectet. Excipe locutiones figuratas, hyperbolas, fabulas, parabolas, quia verum sensum continent.)
- 4 Amphibologiae seu orationes ambiguae, quæ videlicet sensus habent, mendacia non sunt. Si signum per se, aut per circumstantias determinatum est ad verum eumq; falsum sensum, non est locus æquiuocationis, sed est verum mendacium. v.c. adule

adultera, quæ examinata à marito de cõmisso adulterio negat se fidem matrimonii vnquã violasse, subintelligendo hora præcedente. Prob. Is mentitur, qui contra id, quod animo sentit, alteri significat animo fallendi: Hoc autem facit is, qui alteri (quem rei ignarum putat) loquitur enunciationem determinatã ad vnum eumq; falsum sensum. Ergo.

Si restrictio sensus omnino aliena sit & loquentiũ consuetudine, & in externa locutione, nec explicite, nec implicite significetur à mendacio excusari non potest, si animo fallendi fiat.

NB. Si v. c. alicui malitosè interroganti, quæ edicere non oportet Principis consiliarius respondeat: nescio, non mentietur subintelligendo vt tibi dicã; sic Confessarius à Iudice iniustè interrogatus de ijs criminibus, quæ ex confessione cognita habet. Rectissime ait se nihil scire supple notitia ad reuelandũ. Est enim in his locutionibus non inusitata ambiguitas, quandoquidem hic aliquid scire potest secundũ notitiam priuatã, quæ etiam alteri manifestari queat; vel secundum notitiam publicam, quæ alteri cuiquam scire non interest, manifestari non debeat. Quod si verò talis loquendi modus, ac circũstantia adliint, vt verbũ *nescio* determinetur ad omnẽ ignorantiam, puta si confessarius adigatur, vt dicat, an vllõ modo sciat, tunc verè mentietur, si verbo *nescio* erga alterum vtatur intra mentẽ cogitans, vt tibi dicam.

Mendacium per se intrinsecè malum est, & nullo casu licitum, Prob. I. ex scriptura sacra: Non mentimini, nec decipiet vnusquisq; proximum suum. II. Qui mentitur is vitur locutione falsa, errore ignorare vult, id autem est per se malum & alienũ à ratione & contra honestatem humanã profectio.

- 9 Olim non ita cognitū erat, omne mendaciū esse peccatū. Sic David, Iudith, & Iacob patriarcha ex invincibili ignorātia potuerunt existimare fas esse tali causa mentiri.
- 10 Veritatē verbi æquiuocatione, aut facti dissimulatione alteri celare interdū licitū est, si iustā ob causam fiat; ratio, quia simulatio ac mendacium est falsū, dissimulatio autem est veri, atqui falsum dicere per se malum est; sed quod verum est, interdum iuste celamus, quia præceptum affirmatiuum manifestandæ veritatis non semper obligat, & dissimulans veritatē non dat causam alteri erroris aut deceptionis sed permittit, vt alter falsam opinionem concipiat alioquin omnes allegorias & stratagemata, tanquam mendacii damnari oportebit.
- 11 Æquiuoca locutio aut dissimulatio veritatis si ista ratione non nitatur, licet mendacium non sit, tamen dolus malus censetur.
- 12 Calliditas in sermone ambiguitate societati humanæ valde noxia est, quandoq; humano generi nihil magis generale atque commodum est, quam vt inter ipsos charitas, fides & societas consistat, illa autem violatur per calliditatem & animi duplicitatem iuxta Eccl. c. 37. Qui sophisticè loquitur odibilis est.
- 13 Qui absq; debita consideratione falsum dicit, non ex proposito, peccat contra veritatis virtutem, licet propriè non mentiatur. Prob prius, quia ex virtute veritatis obligamur, si loqui alteri velimus, vt verum non falsa loquamur, posterius prob. Nam mendacium cum sit dictum contra mentem alterius fallendi causa directum seu formalem dolum requirit. Sed fieri potest, vt aliquis existimans dictum suum verum esse, nihilominus mentiatur; videlicet asserat sibi certū & exploratū

& exploratum esse; cum tamen de eo non nisi opinati-
uam, seu probabilem persuasionem habeat.

CAP. XIV.

De periurio seu iuramento falso.

PERIURIUM strictè est mendacium iuramento con-
firmatum; latè autè accipitur pro omni iuramen-
to illicito videlicet destituro aliquo trium, quæ sunt
veritas, iustitia & iudicium. Quare triplex periuriū,
Vnum propriè dictum, quod veritate caret, idq; di-
uidi solet in assertorium & promissorium. Alterum
est, quod iustitia destituitur, puta si quis rem illicitā
& prohibitam iuret. Terrium quod iudicio vacat,
puta si quis sine iusta causa temere iudicat. Atq; hæc
duo postre in impropiè periuria sunt, quia falsitatem
quodammodo in se continent, nam qui rem iniustā
iurat, is tenetur dictum suum falsum efficere absti-
nendo ab opere; qui verò temere iurat, is committit,
sepericulo falsitatem incurrendi.

NB. In illo præcepto: Non assumes nomen Dei in
vanum, prohibetur omne periurium, maxime verò
id quod veniale destituitur, nam iuramentum vanū
est, quod sine suo frustratur. Iuramenti autem fons
est confirmatio veritatis. Erga maxime vanum est
iurare cui deest veritas.

Omne periurium assertorium est mortale si cum
plena deliberatione fiat, etiam in re leui, vel: iurare
se habere viginti nūmos, cum habeat nouendecim;
ratio; quia Deum veracissimum in confirmationem
causæ unque falsitatis adducere non vacat grauiissi-
ma irreuerentia & contemptu, cum enim veritas la-
titudinem non habeat, sed in indiuisibili consistat,
videlicet in adæquatione dicti ad re, sequitur omnè

Ccc 3. assertio-